

“Ik gedraag me thuis als een moeder en op school als een leerling”

Jonge moeders; bijna iedereen heeft er een beeld bij. Tv-programma's over meisjes die jong zwanger zijn geraakt zoomen in op de vaak turbulente wereld van jong moederschap. De komst van een kind verandert inderdaad veel. Jonge moeders staan voor moeilijke keuzes die een grote impact kunnen hebben op de rest van hun leven. Eén van die beslissingen is het al dan niet naar school blijven gaan tijdens en na de zwangerschap. Ouders, partner en vrienden, maar ook leraren op school kunnen hen hierbij ondersteunen. In een kleinschalig kwalitatief onderzoek werden persoonlijke verhalen van jonge moeders nader bekeken. Hoe beleefden zij die omgevingssteun?

Succesvol leren

Het volgen van onderwijs en het behalen van een startkwalificatie bereidt jonge mensen voor op de arbeidsmarkt en het helpt hen zich te ontplooien. Vroegtijdig schoolverlaten is daarom onwenselijk. Succesvol kunnen leren is een teken van veerkrachtig in het leven staan. Veerkracht is de uitkomst van een dynamisch samenspel tussen individu en omgeving, dat resulteert in het verwerven van competenties. Die competenties betreffen bijvoorbeeld sociale vaardigheden, probleemoplossend vermogen, autonomie en doelgerichtheid. Wanneer een jongere met tegenslag of uitdaging te maken krijgt, kan dat mogelijk een risicofactor in diens ontwikkeling vormen. Factoren uit het gezin, de school of het sociale netwerk kunnen hiertegen bescherming bieden. Het is dus zinvol om die beschermende factoren te identificeren en te versterken.

Jong moederschap en schoolloopbaan in Vlaanderen

Zwangerschap en moederschap kunnen een reden zijn om voortijdig met school te stoppen. In 2013 was 1,4 % van de Vlaamse moeders jonger dan 20 jaar op het moment van bevallen. In absolute aantallen waren dat 936 meisjes. Tot voor kort was er weinig aandacht voor de positie van aanstaande en jonge moeders als leerling; een apart statuut was er niet en afwezigheid van school zonder doktersbriefje werd als spijbelen opgevat. Hierin is recentelijk verandering gekomen. In 2014 werd een decreet van kracht waarin voor 15-20 jarige leerlingen het recht op een tienweeke moederschapsverlof wordt ingevoerd, evenals het recht op tijdelijk onderwijs aan huis. De band met school blijft intact doordat zwangere en pas bevallen meisjes als regelmatige leerlingen staan ingeschreven, ook al zijn zij tijdelijk fysiek afwezig.

Gesprekken met jonge moeders

Het onderzoek bestond uit individuele vraaggesprekken met een 8-tal jonge Vlaamse moeders en een afsluitend groepsgesprek. Inzet was om van hen te leren over welke omgevingssteun zij ervaren hebben bij het al dan niet naar school blijven gaan tijdens de zwangerschap en na de bevalling. Onder omgeving worden thuis, school en het sociale netwerk verstaan. Steun kan emotioneel of praktisch van aard zijn. Alle 8 jonge moeders waren zwanger tijdens het doorlopen van het secundair onderwijs. Zij hebben destijds verschillende beslissingen genomen t.a.v. hun schoolloopbaan. Vier jonge moeders hebben hun school kunnen afmaken. Van de overige vier zijn er drie tijdens de zwangerschap gestopt en één is na de bevalling niet meer teruggegaan naar school.

Een nieuw evenwicht

Op jonge leeftijd moeder worden betekent leren omgaan met nieuwe verantwoordelijkheden en een balans zoeken tussen verschillende rollen. Dit onderzoek laat zien dat geen enkele factor uit de omgeving eenduidig tot het besluit leidt om door te gaan met school of om ermee te stoppen. Toch zijn omgevingsfactoren belangrijk en soms voorwaardenscheppend. Zo kan praktische en emotionele steun van ouders betekenen dat de jonge moeder erin slaagt om het ouderschap te combineren met het leerling zijn. Vriendschapsbanden met leeftijdsgenoten worden lossen en de jonge moeder heeft het gevoel snel volwassen te zijn geworden. De vader van het kind blijft niet altijd in beeld. Soms is de nood aan bestaanszekerheid voor moeder en kind zo groot, dat op de korte termijn het zoeken naar werk de beste optie lijkt. En al is de uitkomst van de afwegingen die de jonge moeder maakt niet altijd om haar school af te maken, alle ervaringen die zij opdoet en de wisselwerking met haar omgeving dragen bij aan het ontwikkelen van competenties. De jonge moeders gaven in de gesprekken aan dat zij leerden hun eigen weg te gaan en voor zichzelf en hun kind op te komen. Het moederschap is een sterke inspiratiebron daarvoor.

De rol van de school

In de beleving van de jonge moeders met wie gesproken is, reageerden de scholen ad hoc op de zwangerschap en op de vragen die dat oproept. Toch slaagden sommige scholen erin om praktische oplossingen te zoeken die het voor de zwangere leerling mogelijk maakten om mee te blijven doen. Dat was vaak te danken aan een leerkracht die er zich persoonlijk voor inspande. Voor hun psychisch welbevinden was veel minder aandacht op school. De jonge moeders gaven aan dat ze het belangrijk vonden om serieus genomen te worden in hun aanstaand moederschap. Wanneer de band met school verbroken raakte omdat ze stopten tijdens de zwangerschap, was dat meestal het definitieve einde van het contact met school.

Aanbevelingen

Zwangere leerlingen zijn gebaat met een vertrouwenspersoon in de schoolgemeenschap als vast aanspreekpunt. Er is behoefte aan betrouwbare informatie, aan het gedoseerd bespreken van opties en keuzemomenten en aan onvoorwaardelijke steun en aandacht voor de leerling. Deze persoon moet dichtbij en toegankelijk zijn en goed de weg weten naar de voorzieningen. Daarnaast verdient het aanbeveling om in het Vlaams secundair onderwijs aandacht te besteden aan seksualiteit en gezonde relaties, passend bij het ontwikkelingsstadium van leerlingen. Jonge moeders geven ook aan nood te hebben aan lotgenotencontact; zij hechten in het zoeken naar hun eigen nieuwe identiteit veel waarde aan ervaringsdeskundigheid van anderen.

Tot besluit

Moeder zijn en leerling zijn, dat zijn twee werelden. Het is niet altijd gemakkelijk om die rollen te combineren. Het moederschap, met de verantwoordelijkheid die dat meebrengt, heeft de hoogste prioriteit en daar willen de fiere en krachtige jonge moeders uit dit onderzoek erkenning voor. Soms lukt het om weer terug de schoolbanken in te gaan. Dan raken de twee werelden elkaar; ze voelen en gedragen zich thuis als een moeder en op school als een leerling. Alles met de toekomst van hun kind voor ogen.